

Η «ρομαντική» περίοδος των τεχνών στη Δύση

ΣΥΝΟΨΗ ΤΩΝ ΚΥΡΙΟΤΕΡΩΝ ΣΧΟΛΩΝ ΤΟΥ ΡΟΜΑΝΤΙΣΜΟΥ ΣΤΗ ΔΥΣΗ (ΜΕΡΟΣ 3^ο)

ΓΑΛΛΙΑ

Βασισμένο σε σειρά παραδόσεων του Πρυτάνεως της Παντείου, **Γεωργίου Μ. Παπαχατζή**, προς τους τελειοφοίτους της Ανωτάτης Σχολής Πολιτικών Επιστημών (1945). Οι παραδόσεις αυτές, συμπεριλαμβάνονται στην Β΄ έκδοση του 1957, με τίτλο κεφαλαίου ‘*Η ρομαντική περίοδος του πνευματικού πολιτισμού στη Δύση*’.

Επιμέλεια-συγγραφή: **Ζάββανος Γεώργιος**

Στη Γαλλία, η «ρομαντική» περίοδος του πνεύματος ακολουθεί χρονικά την αντίστοιχη περίοδο της αγγλικής διανόησης. Ο γαλλικός «ρομαντισμός», αποτέλεσε την αντίδραση κατά της πνευματικής κυριαρχίας των μεγάλων «κλασσικών» όπως οι **Racine, Molière, Voltaire** κ.α. Ένας από τους κυριότερους προδρόμους του γαλλικού «ρομαντισμού» υπήρξε ο **J. J. Rousseau** (1712-1778) που άσκησε ισχυρότατη επιρροή στους πολιτικούς κύκλους της εποχής, προπαρασκευάζοντας με αυτόν τον τρόπο το δρόμο για την Γαλλική κοινωνική Επανάσταση. Εκτός από το γνωστό του έργο «*Le contrat social*», στις «*Εξομολογήσεις*» του ο Rousseau υπερθεματίζει τη συνείδηση του «εγώ» την οποία και θεωρεί ως «υπερτάτη» (ή υψίστη) εσωτερική πραγματικότητα, η οποία αποτελεί και την πηγή κάθε ανθρώπινης δράσεως. Κύριος σκοπός της εσωτερικής καλλιέργειας του ψυχοπνευματικού δυναμικού της ανθρώπινης φύσης (ύπαρξης), είναι η επιστροφή στη γενέτειρα φύση καθώς και η κυριαρχία της διαισθήσεως επί του ορθολογισμού (“*Emile*” 1762). Η περίοδος του γαλλικού «ρομαντισμού» χωρίζεται σε δυο φάσεις: την παλαιότερη, με κύριο γνώρισμα το βαθύ θρησκευτικό συναίσθημα σε όλες τις εκφάνσεις της καλλιτεχνικής δημιουργίας, και τη νεότερη που διαπνέεται από πνεύμα φιλελευθερισμού στην τέχνη του λόγου και στους κύκλους των διανοουμένων. Αρχηγέτης του «ρομαντικού» κινήματος της παλαιότερης φάσης είναι ο **Chateaubriand** (1768-1848), στα έργα του οποίου παρατηρείται μια εμμονή προς τις αισθητικές και ηθικές αξίες του παρελθόντος, έντονη θρησκευτικότητα, μελαγχολία, αγάπη για τη φύση. Στην ίδια εποχή εντάσσεται και το συγγραφικό έργο της **De Stael** (1766-1817), η οποία με τα έργα της «*Περί της Γερμανίας*» (“*De l’ Allemagne*”, 1810) έδωσε την ευκαιρία στους γάλλους να γνωρίσουν το έργο επιφανών λογοτεχνών και ποιητών όπως οι Schiller, Herder, Schlegel, Goethe κλπ.

Η «ρομαντική» περίοδος των τεχνών στη Δύση

Η Επανάσταση του 1789 σηματοδότησε μια εποχή φιλολογικής και ποιητικής παρακμής. Τα βλέμματα του κόσμου ήσαν στραμμένα στις επιγενόμενες –συνεπεία της Επανάστασεως- κοινωνικές ανακατατάξεις και ουδεμία χρεία προέκυπτε για ποιητική δημιουργία και έκφραση, κατάσταση που –συν τω χρόνω- οδήγησε τη Γαλλία στην πνευματική «στενωπό» της ποιητικής ένδειας. Η «δράση» ήταν σημαντικότερη από την «ποίηση». Η αυστηρή λογοκρισία και η ροπή του Ναπολέοντος προς τους «κλασσικούς», αποτελούσαν αρνητικό παράγοντα για την ανάπτυξη του πνευματικού πολιτισμού της Γαλλίας.

Η δεύτερη περίοδος του γαλλικού «ρομαντισμού» ακολουθεί τη μεγάλη ακμή του γερμανικού πνεύματος, με διαφορά αρκετών ετών και με εμφανή τα στοιχεία αυτά της γερμανικής κουλτούρας που συνετέλεσαν στην διατήρηση του ροϊκού συνεχούς της ιστορίας του γαλλικού πνεύματος. Η περίοδος αυτή εκκινεί από τη δεύτερη δεκαετία του 19^{ου} αιώνα και εκτείνεται σε όλους τους τομείς της πνευματικής ζωής, με την φιλολογική δημιουργία να διαπνέεται από αμιγώς εθνικά στοιχεία που εξαιρούν το αίσθημα του πατριωτισμού. Η φιλολογία και εν γένει ο γαλλικός πνευματικός πολιτισμός, εξέφραζαν ακραιφνώς τα ψυχικά περιεχόμενα του λαού, εμφανίζοντας παράλληλα τον πληθυσμό της χώρας ως ένα αδιάσπαστο σύνολο. Αξίζει εδώ να επισημανθεί το γεγονός ότι, ενώ στη Γερμανία η κίνηση «Sturm und Drang» και η -επομένη- «ρομαντική» περίοδος έχουν χαρακτήρα ανθρωποκεντρικό, αντιθέτως στη Γαλλία, το γεγονός της εξέλιξης του «ρομαντικού» κινήματος της «νεότερης» εποχής (1820), αναλύεται στα στοιχεία εκείνα που συνετέλεσαν στην διαμόρφωση της ιστορικής πραγματικότητας των μεταναπολεοντείων χρόνων. Ο «ρομαντισμός», μετά την συντελεσθείσα κοινωνικοοικονομική άνοδο της αστικής τάξης, εξέφραζε τη διεκδίκηση των συνταγματικών ελευθεριών, τη δημοκρατία, τα δικαιώματα του πολίτη, τα προβλήματα μεταξύ κράτους και εκκλησίας και γενικά, όλ' αυτά τα θεσμικά ζητήματα που προέβαλαν στις πρώτες κυρίως δεκαετίες του 19^{ου} αιώνα. Ένα αντίστοιχο προς το γερμανικό ιδεώδες του "Volkgeist", διαμορφώθηκε και στη Γαλλία κατά την περίοδο των πρώτων δεκαετιών του 19^{ου} αιώνα. Ήταν το ιδεώδες του εθνικώς ενιαίου λαού «La Nation», που αποτελούσε και τη μόνη ελπίδα για ένα πραγματικό πνευματικό εκπολιτισμό.

Τον κύριο σταθμό της «νεότερης» περιόδου αποτελούν τα έργα των τεσσάρων ποιητών **V. Hugo**, **A. de Lamartine**, **Alfred de Musset** και **Alfred de Vigny**. Το 1820, εκδίδονται οι «Meditations» του Lamartine. Ύστερ' από δυο χρόνια, ο Hugo δημοσιεύει τις «Ωδές» του και στο ίδιο έτος τα «Poèmes» (1822), ο δε Vigny, δίδει τον «τόνο» για την εναρμόνιση του φιλοσοφικού και συμβολικού νοήματος στην ποιητική τέχνη. Ο Musset εκδίδει το 1829 τα «Poésies» και το επόμενο έτος τους «Contes d' Espagne et d' Italie», ενώ παράλληλα σημειώνεται αξιόλογη κίνηση ιδεών στα φιλολογικά περιοδικά «Muse française» (1823) και «Le Globe» (1824). Ακολουθεί η έκδοση του έργου «Les orientales» του Hugo (1829), συλλογή που ο

Η «ρομαντική» περίοδος των τεχνών στη Δύση

ποιητής εμπνεύσθηκε από την Ελληνική Επανάσταση του 1821, των «*Harmonies poétiques et religieuses*» του Lamartine (1830) και πλείστων άλλων ποιητικών συλλογών.

Στο θέατρο τώρα έχουμε την έκδοση του ιστορικού δράματος του V. Hugo (1827) «Cromwell», έργο που η σκηνοθετική προσέγγισή του ήταν αδύνατη λόγω των τεραστίων σκηνικών του απαιτήσεων. Ιστορική ήταν η παράσταση του “Hermani” του Hugo στις 25 Φεβρουαρίου 1830. Ακολουθεί το δράμα «Chatterton» του de Vigny το 1835.

Άλλοι αξιόλογοι ποιητές και μυθιστοριογράφοι είναι οι: **Théophile Gautier**, η βαρόνη **Dudevant**, ο **Henri Beyle**, γνωστός με το φιλολογικό ψευδώνυμο ‘*Stendhal*’, ο **Sainte – Beuve** και οι ιστοριογράφοι **Augustin Thierry**, **Guizot**, **de Tocqueville**, **Thiers**, **Michelet** και πολλοί άλλοι διαπρεπείς ερευνητές στον τομέα της γαλλικής ιστοριογραφίας¹.

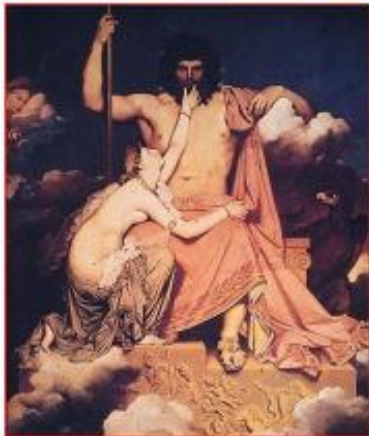
ΟΙ ΕΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ ΣΤΗ ΓΑΛΛΙΑ ΤΗΣ «ΡΟΜΑΝΤΙΚΗΣ» ΠΕΡΙΟΔΟΥ.

Στο χώρο των εικαστικών τεχνών, η «νεοκλασική» σχολή με αρχηγό της τον **David** (1748-1825), είχε καταστεί κραταιά δύναμη έως το 1817, όπου και ξέσπασε η περίφημη «μάχη» μεταξύ των Σχολών του «*Ρομαντισμού*» και του «*εξελιγμένου κλασικισμού*». Οι μαθητές του J. L. David, **Gros** (1771-1835) και **Ingres** (1780-1864) ανθίσταντο σθεναρώς προς τις «προκλήσεις» των αντιπάλων τους, μεταξύ των οποίων ήταν και οι ζωγράφοι **E. Deveria**, **L. Boulanger** και ο γλύπτης **P. David d’Angers**². Βασικό αίτιο του ανταγωνισμού μεταξύ των δυο αυτών Σχολών ήταν, ότι το λεγόμενο «κλασσικό» πνεύμα στη ζωγραφική τέχνη, εξακολουθούσε να υπάρχει μεταλαμπαδευόμενο στο ισχυρό κίνημα του «*εξελιγμένου κλασικισμού*», που κατείχε σπουδαιότατα «οχυρά» στην Ακαδημία και στη Σχολή καλών τεχνών, με

¹ **Βιβλιογραφία:** De Staël, Letters sur Rousseau. Saint Beuve, Causeries de Lundi, Sainte Beuve, Portraits de femmes, Sorel, P. Gautier, Dejob, M. Souriau, La préface de Cromwell.

² Σημ. τ. επιμ.: Ο δημιουργός του αετώματος του Πανθέου στη γαλλική πρωτεύουσα. Οι δημιουργοί αυτοί μετείχαν και στις συγκεντρώσεις που οργάνωνε ο V. Hugo και οργάνωναν την περίφημη “second Génacle”.

Η «ρομαντική» περίοδος των τεχνών στη Δύση

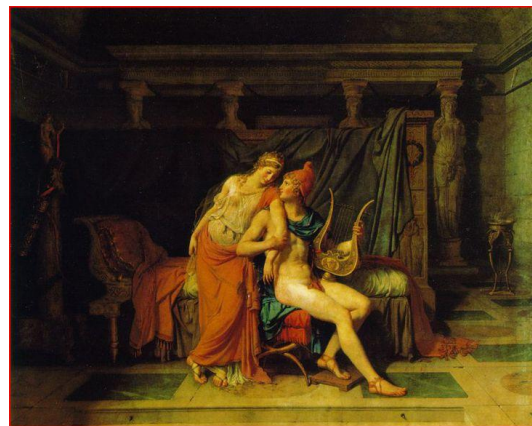
Ingres Jupiter and Thetis

συμμάχους επιφανείς τεχνοκριτικούς, μέσα στα πιο σημαντικά –για την εποχή εκείνη– καλλιτεχνικά κέντρα της Ιταλίας (Φλωρεντία, Ρώμη).

Ύστερ' από τις εκθέσεις του 1817 και 1819, επακολούθησαν αυτές των ετών 1822 και 1824, στις οποίες «ρομαντικοί» καλλιτέχνες όπως οι **E. Delacroix** και **Gericault**, άρχισαν να καθιερώνονται στο καλλιτεχνικό στερέωμα. Στην πρώτη έκθεση του 1817, ο Delacroix, παρουσίασε την «Λέμβο» του Dante, ενώ στη δεύτερη τις «Σφαγές της Χίου». Στην έκθεση όμως του 1827³, σημειώνεται η οριστική ήττα των «νεοκλασικών», γεγονός που θα σημάνει και την οριστική καθιέρωση του **E. Delacroix** (1798-1863) ως ηγέτη του γαλλικού ρομαντισμού στον χώρο των εικαστικών τεχνών.

Eugene Delacroix, "The Natchez"

Βιβλιογραφία: Luc Benoist, La sculpture romantique, 1927. H. Focillon, La peinture aux XIX et XX siècles, 1927, L. Réau, L' art romantique, 1930, L. Rosenthal, L' art et les artistes romantiques, J. Blanche, Art vivant, 1927, Marthe Kolb, Ary Scheffer et son temps, 1937, E. Piron, Eugène Delacroix, sa vie et ses œuvres.

³ Σημ. τ. επιμ.: Με έργα των Boulanger (Μαζέππα), Ary Scheffer (Σουλιώτισσα).